

Vattnad raps ger trygghet

På de lätta jordarna på Barsebäcks gods i Skåne vattnas höstrapsen 9 år av 10. Bevattningen ger 500–600 kilo tillbaka i merskörd och betalar insatsen väl. Men framför allt ger vattnet trygghet och stabilitet för skördarna.

Text & foto: Jens Blomquist,
Svensk Frötidning

Lugn under torrår. Sven Pihlsgård tycker att bevattningen är arbetsintensiv, men fördelarna är fler för vattningen ger trygghet när det inte regnar.

Bevattningen gör det omöjliga möjligt. Så kan man sammanfatta inspektör Sven Pihlsgårds syn på tillgången till vatten på Barsebäcks gods. All jord runt godset söder om Landskrona i Skåne är lerig sand och mo.

–Utan bevattningen hade vi aldrig kunnat odla sockerbetor på sådana marginaljordar som vi faktiskt gör, konstaterar han.

Aldrig sysslöös

Med 340 hektar sockerbetor plus ytterligare sammanlagt 110 hektar potatis,

morötter, dill, persilja och spenat är det inte precis för godsets höstraps som investeringarna i bevattningen gjordes på 1970-talet. Det är de dyra specialgrödorna som kommer i första hand. Men det blir aldrig någon konkurrens om vatten mellan grödorna. Tågordningen är rätt så självklar.

–Så fort vårbruket är klart brukar det vara dags att vattna höstrapsen första gången och sedan kommer höstråg och höstvetete.

Vårsåden vattnas aldrig, men i juni är det dags för potatis och sedan kommer frilandsgroönsaker och sockerbetor. Barsebäck vattnar 9 år av 10 och kånorna tuggar sig fram över fälten från april ända in i september.

–Har man halmpanna och bevattningsanläggning behöver man inte djur för att sysselsätta sig så min företrädare när jag kom hit i början av 80-talet, skrattar Sven Pihlsgård.

Lönsam vattning

Men sysselsättningen är lönsam. I höstraps räknar han med att vattnet ger en merskörd på 500–600 kilo rapsfrö per hektar sett över åren. Våren 2009 var knastertorr efter vårbruket när maski-

nerna sattes igång och utslaget blev extra stort.

–Vi fick nog 1 extra ton per hektar i höstrapsen förra året tack vare bevattningen.

Då fick 2/3 av höstrapsen 30 mm en gång och 1/3 fick också en andra giva. Sven Pihlsgård räknar med en driftkostnad för arbetstid och el på ca 400–500 kronor för att vattna ett hektar. I den siffran ligger inte de fasta kostnaderna på avskrivning och ränta för maskiner och ledningar med. Men även med de fasta kostnaderna blir det pengar över när utslaget blir 1 ton.

–Visst lönar sig bevattning i höstrapsen.

Barsebäcks Fideikommiss AB

Ägare: Wathier Hamilton, 8:e generation på godset

Areal: 1700 ha egen jord + 600 ha i driftsamarbete

Jordar: lerig sand och mo

Areal höstraps 2009: 90 hektar

Skörd höstraps 2009: 5 ton/ha

Bevattning på Barsebäck

Investeringar: 1970-tal

Vatten: Ytvatten i dammar och invallningar

Vattendom: ja

Ledningar: 20 km nergrävda och 2 km på marken

Möjligt att vattna: 750 av 2300 ha

Maskiner: 5 st RMV

Vattnar: 9 år av 10

Kapacitet: 150 ha med 30 mm/ha på 10 dygn

Mitt i träsket

Barsebäcks marker ligger till en del under havsnivån och normalt pumpar man ut vatten i Öresund.

–Barsebäck är ett surhål och borgen pålades fast på en mosse på 1200-talet av försvarsskäl.

Den beskrivningen antyder att tillgången på vatten aldrig är något problem på Barsebäck. Man stannar helt enkelt pumparna i mossen och sedan finns det vatten i överflöd i dammar.

I höstraps sätts bevattningen alltså normalt in i april när vårbruket är klart. Sven Pihlsgård tycker att utväxlingen av vattnet på skörden blir bäst före blomning. Dessutom finns det en mängd praktiska skäl till att inte vattna senare när rapsen gått i blom. Det gynnar svampar och kan slå av blommorna menar Sven Pihlsgård och lägger till ett tredje tungt vägande skäl.

–Rapsen blir så yvig och stor att maskinen inte orkar dra in kanonen.

Den andra bevattningsgivan hamnar ofta där rören redan är utlagda just för att det är slitsamt att få ut rör och maskiner i rapsfälten. Det gäller att hålla arbetsinsatsen nere.

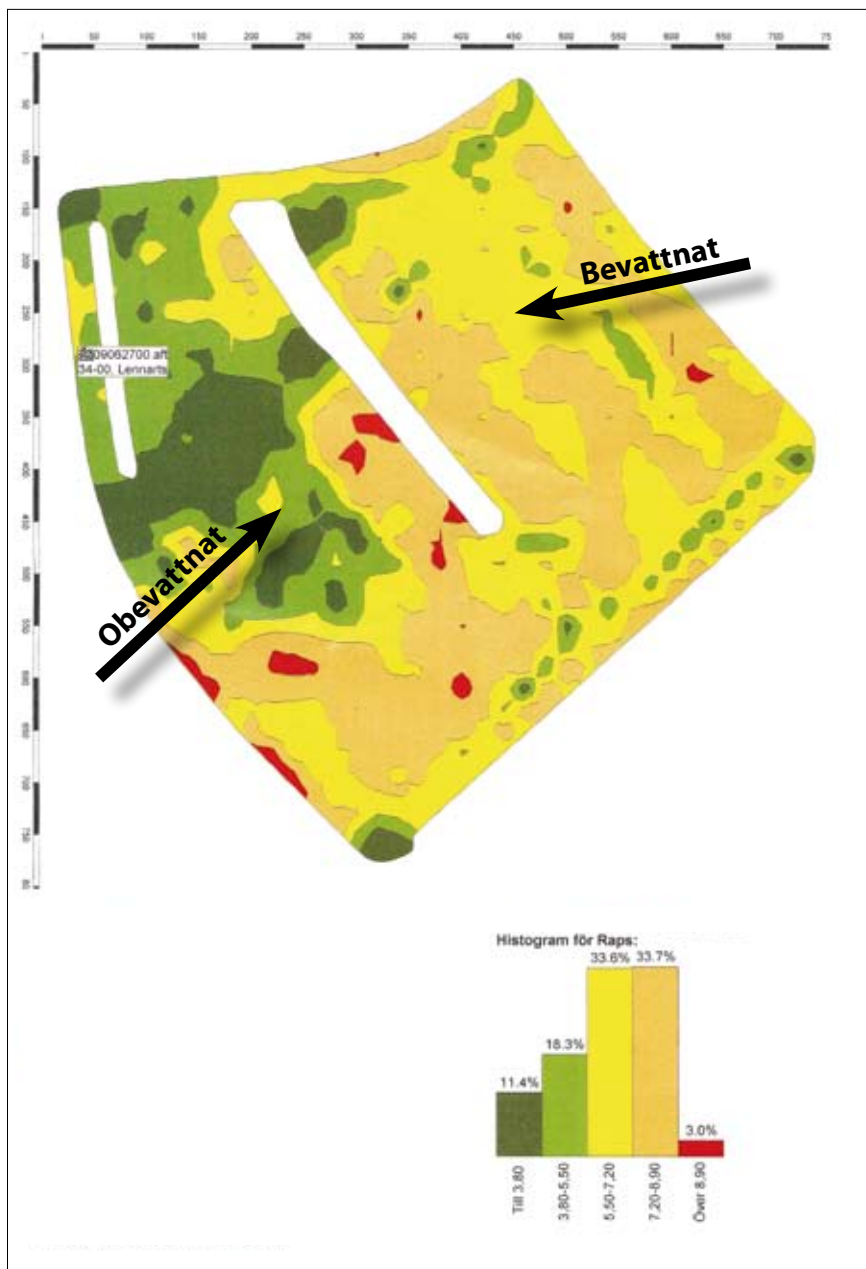
Pålitliga skördar

Trots arbetsinsatsen med vattningen känner sig Sven Pihlsgård privilegierad som har tillgång till och delvis kan styra över den extra nederbörden.

–Det ger trygghet!

Värdet av bevattningen kan bara öka menar han. Framtida klimatförändringar med blötare vintrar och

Skördekartan skvallrar om vattentillgången

I det övre högre hörnet på fältet till höger om den vita remsan i mitten där vattenledningen låg bevattnades rapsen. Där pendlade skörden mest i gult mellan 5,5 och 7,2 ton per hektar enligt tröskans skördemätare. Till vänster fick rapsen inget vatten och där snittade den bara i grönt område från 5,5 ton per hektar och neråt.

torrare somrar gör att bevattningen bidrar med stabilitet i växtodlingen.

Han tror inte att spannmål och oljeväxter kan betala investeringar som Barsebäcks. Då krävs dyrare grödor. Men till dem som vill in i vattenbranschen har han några tips.

–Vattendom, billigt och vettigt vatten, dra fram el för att driva pumpar, gräv ner ledningar och försök dela på maskiner med grannar med andra grödor. «

Bevattningskalkyl höstraps 2009

Intäkter: 1000 kilo à 2:75
= 2750 kr/ha

Kostnader: 1,5 bevattning à 500 kr
= 750 kr/ha

Netto: = 2000 kr/ha

Tidpunkten är viktig

Oljeväxter vill ha vatten lagom till blomningen

Rätt tidpunkt är avgörande för att optimera vatteninsatsen i oljeväxter. Det menar Harry Linnér som är statsagronom i hydroteknik på SLU i Ultuna.

Text & foto: Jens Blomquist, Svensk Frötidning

Det finns inga försök med bevattning i höstraps i Sverige. Men i vårraps genomfördes 65 bevattningsförsök på 70-talet. Störst effekt blev det på lättleror, mellanleror och gytjtjeleror. –Rotutvecklingen stimulerades så att grödorna kunde utnyttja det befintliga markvattnet bättre, förklarar Harry Linnér.

Det resultatet gick stick i stäv mot dåtidens uppfattning att bevattning missgynnade rotutveckling och gjorde grödorna torkkänsliga längre fram.

–Alla studier i alla grödor visar tvärtom att rotutvecklingen blir bättre med bevattning. Det blir en dubbel effekt. Bevattningen gör att grödan kan utnyttja vattnet i marken effektivare.

Alltför tidigt vatten

I vårrapsförsöken sattes bevattning in 10–14 dagar efter uppkomst om det inte hade regnat dessförinnan. En andra vattning sattes in efter ytterligare 2 veckor. Det var tidpunkter som man trodde att tekniken klarade av för 30–40 år sedan. Att släpa fram bevattningsmaskiner i höga grödor var inte aktuellt.

–Men med de tidiga bevattningarna gynnades den vegetativa utvecklingen. Det var inte optimala bevattningsinsatser.

Större skidor och frön

I stället anser Harry Linnér att bevattningen ska sättas in i begyn-

nande blomning i både vår- och höstoljeväxter. På så sätt säkras man upp en god vattentillgång under blomningen. Det ger en extra skjuts åt skörden. I stället för att ge bladmassa satsar man krutet på skördekomponenterna.

–Vatten före och en bit in i blomningen ger fler och större skidor samt större frön, slår Harry Linnér fast.

Procent på skörden

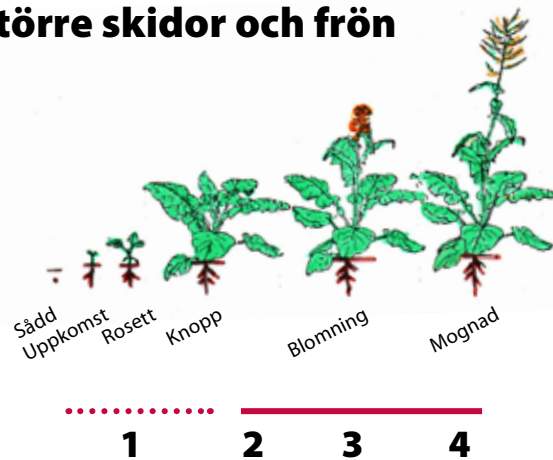
Skördeökningarna i vårrapsförsöken låg på 600–800 kilo per hektar med grundskördar mellan 1500 och 2000 kilo. De merskördarna bör vara högre idag med dagens sorter och odlingsteknik.

–Ja, bevattningseffekten är procentuell. En högre grundskörd ger större utslag i kilo räknat än om grundskörden är låg. «

Vet om vatten. Bevattning gynnar alltid rotutvecklingen i alla grödor och ger därmed dubbel effekt. – Det befintliga markvattnet utnyttjas bättre, förklarar Harry Linnér, statsagronom i hydroteknik vid SLU.

Större skidor och frön

1. Bevattning stimulerar grödans tillväxt
2. Bevattning ger fler skidor
3. Bevattning ger större skidor
4. Bevattning ger större frön

Tidig vattning bidrar till vegetativ utveckling. Sätt i stället in bevattningen före blomning i både vår- och höstoljeväxter. Det gynnar skördekomponenterna skidor och frön.

Källa: Harry Linnér, SLU.